

วิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

CRITICAL ANALYSIS OF PROBLEMS IN THE ENFORCEMENT OF THE ACT ON LIABILITY FOR INJURY CAUSED BY DEFECTIVE PRODUCTS, B.E. 2551 (2008)

จักรพงษ์ บุญอ่ำ

นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขา กฏหมายธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ผู้จัดการฝ่ายกฎหมาย บริษัท สपोर्टทรอน ฟู้ดแมทริกซ์ เอเชีย จำกัด

E-mail: jukrapong.b@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งจากวิทยานิพนธ์ เรื่อง วิเคราะห์ปัญหาในการบังคับใช้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มีวัตถุประสงค์มุ่งวิเคราะห์ถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว ซึ่งเป็นกฎหมายใหม่ ยังไม่เคยปรากฏหลักเกณฑ์ในการตีความและพิจารณาทางศาลมาก่อน เพื่อนำความรู้ที่ได้มาเสนอแนวทางในการพิจารณา เพื่อลดปัญหา อุปสรรค ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย ด้วยวิธีการศึกษาข้อมูลจากการรวบรวมเอกสาร ตำรา วิทยานิพนธ์ คำพิพากษาของศาลและบทบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ผลจากการศึกษาวิจัย พบปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากความไม่ชัดเจนของบทบัญญัติหลายประการ เช่น การกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำเพื่อคุ้มครองผู้เสียหายตามมาตรา 3 กรณีกฎหมายอื่น มีบทบัญญัติเฉพาะให้ความคุ้มครองผู้เสียหายมากกว่าให้ใช้ตามกฎหมายนั้น ซึ่งจากสภาพข้อเท็จจริงแล้ว กฎหมายแต่ละฉบับมีบางมาตราให้ความคุ้มครองมากกว่า และบางมาตราให้ความคุ้มครองน้อยกว่าปะปนกันอยู่ ตัวอย่างเมื่อเปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2551 กำหนดจำนวนผู้ต้องรับผิดมากกว่า อาจกล่าวได้หรือไม่ว่า ให้ความคุ้มครองผู้เสียหายมากกว่า แต่มีหลักเกณฑ์เหตุยกเว้นความรับผิดไว้กว้างกว่า และกำหนดประเภทของค่าเสียหายที่อาจใช้สิทธิเรียกร้องได้น้อยกว่าบทบัญญัติในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จึงเกิดปัญหาข้อพิจารณาว่าจะใช้หลักเกณฑ์ใดในการเปรียบเทียบกฎหมาย เพื่อนำไปปรับใช้ หรือหากจะเลือกใช้เฉพาะบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองผู้เสียหายมากกว่า จากกฎหมายแต่ละฉบับมาใช้ประกอบกัน ก็จะเกิดปัญหาต่อไปว่า กฎหมายแต่ละฉบับมีเกณฑ์การพิสูจน์ความรับผิดแตกต่างกัน อาจเกิดความสับสนแก่ผู้ใช้สิทธิฟ้องคดีในการนำสืบ จำเลยก็อาจหลงข้อต่อสู้ด้วยไม่ทราบว่า ศาลจะหยิบยกเอาบทบัญญัติจากกฎหมายฉบับใดมาบังคับให้ตนรับผิด และอาจก่อให้เกิดปัญหาความไม่เป็นธรรมได้ในที่สุด จึงควรรบัญญัติให้ชัดเจนว่านำเรื่องใดมาใช้, กรณีนิยามคำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ตามมาตรา 4 อันมีเหตุเนื่องมาจากการกำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าไม่ถูกต้องและชัดเจนเพียงพอ ยังขาดความแน่นอนว่าจะให้ใช้อ้างอิงหลักเกณฑ์จากแหล่งใด จำต้องอาศัยแนวคำ

พิพาทของศาล ซึ่งต้องใช้ระยะเวลาอีกยาวนาน และไม่สามารถนำมาใช้แก้สินค้าได้ทุกชนิดที่มีลักษณะแตกต่างกัน เกิดปัญหาแก่ผู้เกี่ยวข้องที่ไม่อาจปฏิบัติให้ถูกต้องได้ ควรนำหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 ว่าด้วยการควบคุมฉลากสินค้ามาบังคับโดยอนุโลม, กรณีนิยามคำว่า “ผลิต” ตามมาตรา 4 ให้หมายความถึง การคัดเลือก แบ่งบรรจุด้วย ส่งผลให้ผู้คัดเลือก แบ่งบรรจุ เกิดความรับผิดชอบในฐานะผู้ผลิตสินค้า แม้ว่าโดยปกติธรรมดาแล้วไม่อาจทำให้สินค้าเกิดความไม่ปลอดภัยขึ้นมาได้ จึงไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ควรพิจารณาตีความโดยไม่รวมถึงการคัดเลือกแบ่งบรรจุ ที่มีได้ทำให้สภาพ คุณลักษณะ คุณภาพของสินค้าเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม หรือทำให้สินค้าเกิดความไม่ปลอดภัย, กรณีนิยามคำว่า “ความเสียหาย” ตามมาตรา 4 ไม่รวมถึงความเสียหายต่อเสรีภาพ แต่มาตรา 11 ให้ผู้ได้รับความเสียหายสามารถใช้สิทธิเรียกร้องที่มีอยู่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิดซึ่งรวมค่าเสียหายต่อเสรีภาพไว้ด้วย จึงมีปัญหาคือข้อสงสัยควรพิจารณาอยู่ว่า ความเสียหายต่อเสรีภาพจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายฉบับนี้หรือไม่ โดยอาศัยหลักเกณฑ์ของบทบัญญัติในลักษณะใด ซึ่งอาจเป็นช่องว่างหนึ่งในการให้ความคุ้มครองผู้เสียหาย ควรบัญญัติให้ความรับผิดชอบครอบคลุมถึงความเสียหายต่อเสรีภาพไว้ให้ชัดเจน ผลจากการวิเคราะห์ถึงปัญหาได้เสนอแนวทางในการพิจารณาบางประการ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพแก่การบังคับใช้กฎหมาย ได้สมดังเจตนารมณ์

คำสำคัญ : สินค้าไม่ปลอดภัย ความรับผิดชอบต่อสินค้า คุ้มครองผู้บริโภค การบังคับใช้

ABSTRACT

This article is excerpted from a thesis “Critical Analysis of Problems in the Enforcement of The Act on Liability for Injury Caused By Defective Products, B.E. 2551(2008)” centered round analyzing potential problems arising from enforcement of such legislation as it has been newly enacted and therefore there has none of jurisprudence given by the court toward an interpretation of its provisions. Findings from the study will help proposing the approach for applying the criteria and avoiding problems and obstacles involving in enforcement of such law. The study was carried out by documentary research where relevant documents such as textbooks, legal commentaries, articles, theses, the court’s judgments and relevant provisions of laws were reviewed. Findings from the study indicated certain problems and vagueness such as minimum standards provided for protecting the injured person with respect to Section 3 that allows the provisions of other laws giving more protection to the injured person to be applied are still unclear to the extent definite criteria for comparing degree of protection have not been established as in each legislation, it may have either more or less favorable protection to the injured person. For instances, by comparing with Hazardous Material Act (No.3) B.E.2551 which places liability upon larger number of persons, whether it can be said that the latter piece of legislation gives more protection to the injured person while in the same Act, however, liability exceptions are broader and types of damages are more limited provided. The provisions of the Act on Liability for Injury Caused By Defective Products, B.E. 2551(2008) hence pose certain problems regarding which criteria will be applied for comparing such laws. If provisions of each relevant law giving better protection for the injured person were to be collectively chosen and

applied, further question will be arisen with respect to the fact that each law has different approaches in proving liability which may lead to uncertainty for practitioner; either those instituting the case to prove such liability or those defending the case in misleading about certain provisions to be applied by the court for holding them being liable for. This may ultimately give rise to unfair enforcement and hence substantially needs clearer provision as to which law shall be applied and how. Further, definition of “unsafe product” provided in Section 4 as resulted from incorrectness and inadequately certainty of designation of use, storage, warning or information related to such product, is not clear to which authority such requirements are referred. This needs some guideline from the court decision which will take certain period of time. It is also noted that this provision may not be applied to all products containing difference in nature. In order to avoid uncertainty, criteria under the Consumer Protection Act (No.2) B.E.2544 regarding control of label should be applied *mutatis mutandis*. Also, definition of “production” provided in Section 4 includes selection and re-packing although such process would not result in making the product to be unsafe. This has placed the seller who has selected or re-packed the product under liability as a manufacturer which is not in accordance with practical reality. Therefore, interpretation of the term “production” should not cover selection and re-packing which does not change the existing condition, property or quality of the product or does not make such product unsafe. Vagueness is also found in a definition of “damage” provided by Section 4 where damage to liberty is not included but Section 11 provides that the injured person is entitled to claim provided in the Civil and Commercial Code, Tort Chapter which actually includes damage to liberty. The question is then arisen on whether damage to liberty can be remedied under this law and on which criteria the provision is based. This may be seen as one of loopholes in providing protection to the injured person and it should be made clear that damage to liberty can be compensated. Findings from analysis of problems and approaches may help enhancing efficient enforcement of the law under concern in order to achieve its purpose.

KEYWORDS: Defective product, Product liability, Consumer protection, Enforcement

ปัจจุบัน สินค้าอุปโภคบริโภคได้เข้ามามีบทบาทต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์ในหลากหลายรูปแบบ อาจมีสินค้าบางชนิดที่ขาดความปลอดภัยอย่างเพียงพอ ไม่ว่าจะด้วยเหตุที่ผู้ผลิตตั้งใจเพื่อลดต้นทุนการผลิต ความประมาทเลินเล่อในกระบวนการผลิต การขาดเทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตอันเหมาะสม หรือด้วยเหตุปัจจัยอื่นๆ สินค้าที่ขาดความปลอดภัยเหล่านั้น อาจจะทำให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สินของประชาชนทั่วไป ความรับผิดชอบเกิดความเสียหายขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยเหล่านั้น เป็นหน้าที่ของกฎหมายในการให้ความคุ้มครองเยียวยาผู้เสียหาย ให้ได้มาซึ่งการชดเชยค่าสินไหมทดแทนที่เป็นธรรม

อุปสรรคสำคัญในการเยียวยาความเสียหาย อันเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยประการหนึ่ง เนื่องมาจาก หลักกฎหมายความรับผิดที่มีอยู่เดิม ขาดความเหมาะสมและความสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน ความรับผิดทางสัญญาซื้อขายสินค้า จำกัดสิทธิผู้ฟ้องคดีและผู้รับผิดชอบมีความสัมพันธ์ระหว่างคู่สัญญา (Doctrine of Privity) ทำให้เกิดปัญหาผู้เสียหายไม่อาจฟ้องผู้ผลิต ซึ่งไม่ใช่คู่สัญญาซื้อขายสินค้าให้รับผิดชอบได้และผู้ได้รับ

ความเสียหายซึ่งไม่ได้เป็นผู้ซื้อสินค้าไม่อาจใช้สิทธิเรียกร้องในลักษณะนี้ได้ ในขณะที่การฟ้องร้องคดีตามลักษณะละเมิดที่แม้ไม่จำกัดสิทธิเรียกร้องเฉพาะคู่สัญญาซื้อขาย แต่ทฤษฎีความผิด (Theory of Fault) (สุขุมศุภนิธย์, 2532) ที่ใช้เป็นหลักทั่วไปในความรับผิดทางละเมิด ทำให้เกิดปัญหาตกเป็นภาระแก่ผู้เสียหายในการพิสูจน์ว่าผู้ผลิตจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการผลิตชิ้นตอนใด ซึ่งจากสภาพการผลิตสินค้าในปัจจุบันเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทต่อกระบวนการผลิตสินค้าในเชิงอุตสาหกรรมมากขึ้น ความสามารถของผู้เสียหายในการจะเข้าถึงข้อมูลและเทคนิคที่ใช้ในการผลิตสินค้า จึงเกิดขึ้นได้ยากและอาจไม่สามารถพิสูจน์ได้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด ส่งผลให้ผู้เสียหายอาจไม่ได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนที่เป็นธรรมในที่สุด

แนวคิดเพื่อแก้ไขปัญหานี้และอุปสรรค มีการพัฒนาหลักกฎหมายมาอย่างต่อเนื่อง ด้วยการนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) (ไพจิตร บุญญพันธุ์, 2548) ให้ผู้มีหน้าที่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายรับผิด แม้ไม่จงใจหรือประมาทเลินเล่อ นำมาเป็นเครื่องมือหนึ่ง ที่ใช้ในกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในสินค้าไม่ปลอดภัย (Product Liability) ซึ่งออกแบบมาเพื่อแก้ไขอุปสรรคต่อการชดเชยเยียวยาผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยและได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน หลายประเทศได้บัญญัติกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในสินค้าไม่ปลอดภัยมาบังคับใช้โดยตรงรวมทั้งประเทศไทย

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ถูกตราขึ้นมาบังคับใช้เพื่อให้มีลักษณะเป็นกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในสินค้าไม่ปลอดภัย (Product Liability) เหมือนในต่างประเทศ เพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการเรียกร้องค่าเสียหายที่มีอยู่เดิมโดยมีลักษณะสำคัญหลายประการ กล่าวคือ ความใหม่ของกฎหมายที่บัญญัติขึ้นมา ยังไม่เคยปรากฏแนวทางการพิจารณาทางศาลมาก่อน มีความแปลกด้วยการบัญญัติหลักการทางกฎหมายและวางหลักเกณฑ์ความรับผิดไว้ แตกต่างไปจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะซื้อขายและละเมิด ด้วยการสร้างกลไกทางกฎหมายที่เอื้อต่อการใช้สิทธิเรียกร้องดำเนินคดีโดยผู้เสียหาย ตลอดจนกำหนดค่าเสียหายในรูปแบบใหม่หลายประการ มีความกว้างขวางของขอบเขต ในการบังคับแก่สินค้าแทบทุกชนิดในท้องตลาด ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงในภาคอุตสาหกรรมการผลิต และการจัดจำหน่ายของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อการตีความทางศาลของไทย ต่อการใช้สิทธิเรียกร้องดำเนินคดีอันเกิดจากการบริโภคสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จึงมีความจำเป็นสมควรทำการศึกษาวิเคราะห์ ถึงปัญหาจากการบังคับใช้เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษากฎหมาย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งในวิทยานิพนธ์ นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม พ.ศ. 2552 เรื่อง วิเคราะห์ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

วัตถุประสงค์ของบทความนี้ เพื่อศึกษาการตีความบทบัญญัติและวิเคราะห์ถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการใช้บังคับตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ เพื่อนำความรู้ที่ได้ มาเสนอแนวทางในการพิจารณา เพื่อลดปัญหาอุปสรรค และก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายสมดังเจตนารมณ์

จากการศึกษา พบปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากความไม่ชัดเจนของบทบัญญัติหลายประการ กล่าวคือ

1. การกำหนดเป็นมาตรฐานขั้นต่ำในการให้ความคุ้มครองผู้เสียหาย ตามมาตรา 3 บัญญัติว่า “ในกรณีที่มีกฎหมายใด บัญญัติเรื่องความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไว้โดยเฉพาะ ซึ่งให้ความคุ้ม

ครองผู้เสียหายมากกว่าที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ ให้บังคับตามกฎหมายนั้น” ประเด็นที่ควรพิจารณา คือ การใช้หลักเกณฑ์ใดพิจารณาว่าผู้เสียหายได้รับความคุ้มครองมากกว่า เนื่องจาก กฎหมายอื่นที่มีบทบัญญัติให้ความคุ้มครองผู้บริโภคแต่ละฉบับนั้น บางมาตราให้ความคุ้มครองผู้เสียหายมากกว่าที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ในขณะที่อาจมีบางมาตราให้ความคุ้มครองผู้เสียหายน้อยกว่า ตัวอย่างเช่น

พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2551 กำหนดสายของผู้ต้องรับผิดไว้ตาม มาตรา 63 คือ “ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขนส่ง หรือผู้มีไว้ในครอบครอง ซึ่งวัตถุอันตรายต้องรับผิดชอบ เพื่อการเสียหายอันเกิดแก่วัตถุอันตรายที่อยู่ในครอบครองของตน เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายนั่นเอง..” และให้ผู้ขาย ผู้ส่งมอบ ร่วมรับผิดชอบตามมาตรา 64 “ผู้ขายหรือผู้ส่งมอบวัตถุอันตรายให้กับบุคคลใด ต้องรับผิดชอบต่อเสียหายของบุคคลดังกล่าว อันเกิดแต่วัตถุอันตรายนั้น ...” โดยให้รวมไปถึงนายจ้างและเจ้าของ ตามมาตรา 65 “นายจ้าง ตัวการ ผู้ว่าจ้าง หรือเจ้าของกิจการ ต้องร่วมรับผิดชอบแห่งละเมิดที่บุคคลตามมาตรา 63 หรือมาตรา 64 ได้กระทำไปในการทำงานให้แก่ตน ...” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้เสียหายมีทางเลือกใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายได้จากผู้ต้องรับผิดจำนวนหลายราย

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ในมาตรา 5 บัญญัติสายผู้ต้องรับผิดคือ “ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย...”

ในมาตรา 4 ให้นิยามคำว่า “ผู้ประกอบการ” หมายความว่า “(1) ผู้ผลิต หรือผู้ว่าจ้างให้ผลิต ,(2) ผู้นำเข้า, (3) ผู้ขายสินค้าที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้าได้, (4) ผู้ซึ่งใช้ชื่อ ชื่อทางการค้า เครื่องหมายการค้า เครื่องหมาย ข้อความหรือแสดงด้วยวิธีใดๆ อันมีลักษณะที่จะทำให้เกิดความเข้าใจได้ว่าเป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิตหรือผู้นำเข้า” ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้ต้องรับผิดหลัก คือ ผู้ผลิต ผู้นำเข้า และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือแสดงตนในลักษณะดังกล่าว โดยกำหนดจำนวนผู้ต้องรับผิดไว้น้อยกว่าที่บัญญัติในพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2551

เมื่อเปรียบเทียบบทบัญญัติ จึงอาจกล่าวได้หรือไม่ว่า ในเรื่อง ผู้ต้องรับผิด ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2551 ให้ความคุ้มครองผู้เสียหายมากกว่า

ในเรื่อง ประเภทค่าเสียหายที่ผู้เสียหายอาจใช้สิทธิเรียกร้องได้ ตามพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2551 ไม่ได้บัญญัติค่าเสียหายไว้ให้แตกต่างไปจากที่บัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ในมาตรา 11 บัญญัติให้ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ค่าเสียหายทางจิตใจ ตามมาตรา 11(1) และค่าเสียหายเชิงลงโทษ ตามมาตรา 11(2) ด้วย

เมื่อเปรียบเทียบบทบัญญัติ จึงอาจกล่าวได้หรือไม่ว่า ในเรื่อง ประเภทของค่าเสียหายที่อาจเรียกร้องได้ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ให้ความคุ้มครองผู้เสียหายมากกว่า บทบัญญัติในพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2551

พระราชบัญญัติ วัตถุอันตราย (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2551 มาตรา 63 กำหนดเหตุยกเว้นความผิดไว้ 2 กรณี คือ เพราะเหตุสุดวิสัย หรือเพราะความผิดของผู้ต้องเสียหายเอง

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 บัญญัติไว้ใน มาตรา 7 “ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หากพิสูจน์ได้ว่า (1) สินค้านั้นมีได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (2) ผู้เสียหายได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือ (3) ความเสียหายเกิดขึ้นจากการใช้ หรือการเก็บรักษาสินค้าไม่ถูกต้อง ตามวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูล เกี่ยวกับสินค้าที่ผู้ประกอบการได้กำหนดไว้อย่างถูกต้องและชัดเจนตามสมควรแล้ว”

มีข้อสงสัยเกี่ยวกับข้อ (2) และ (3) อาจเทียบเคียงได้กับกรณีความเสียหายเกิดขึ้นจากความผิดของผู้เสียหาย นั้นเอง และแม้ความเสียหายเกิดขึ้นจากเหตุสุดวิสัย ก็ไม่ถือเป็นเหตุหลุดพ้นของผู้ต้องรับผิด

เมื่อเปรียบเทียบบทบัญญัติ ซึ่งมีลักษณะเหตุยกเว้นความรับผิดไว้แตกต่างกัน อาจพิจารณาได้หรือไม่ว่า บทบัญญัติในพระราชบัญญัติว่าด้วยคดีอุทธรณ์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2551 มีเหตุยกเว้นความรับผิดไว้กว้างกว่า และให้ความคุ้มครองผู้เสียหายน้อยกว่าบทบัญญัติ ในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

จากการเปรียบเทียบบทบัญญัติข้างต้น จึงมีข้อสงสัยอยู่ว่า จะนำหลักเกณฑ์ใดมาใช้พิจารณา ปัญหาดังกล่าวอาจส่งผลในการดำเนินคดีทางศาล เนื่องจากทางปฏิบัติในการฟ้องคดีแพ่ง ผู้ฟ้องคดีต้องกล่าวหาว่า ผู้ประกอบการกระทำผิดตามลักษณะที่กำหนดไว้ในกฎหมายฉบับใด ผู้เสียหายจึงต้องเลือกใช้กฎหมายที่ประสงค์จะให้ศาลบังคับให้ตั้งแต่เริ่มต้นฟ้องคดี เพื่อตนจะได้พิสูจน์ตามเงื่อนไขที่กฎหมายฉบับนั้นกำหนดไว้ แต่หากผู้เสียหายลังเล หรือประสงค์จะใช้สิทธิตามกฎหมายอีกฉบับหนึ่งที่ตนคาดเห็นว่าให้ความคุ้มครองผู้เสียหายมากกว่า แต่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายฉบับนั้นกำหนดไว้ ผู้เสียหายก็อาจจะเสียสิทธิ ไม่ได้รับความคุ้มครองตามเงื่อนไขของกฎหมายฉบับใดเลย ดังนั้น บทบัญญัติมาตรานี้ จึงมีข้อควรพิจารณาว่าจะเกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมสมดังเจตนาหรือไม่

มีข้อสังเกตประการหนึ่งว่า การยกกฎหมายที่เป็นคุณแก่ผู้เสียหายมากกว่ามาบังคับใช้ โดยทั่วไปจะระบุไว้อย่างชัดเจนว่าใช้สำหรับกรณีใด เช่น บทบัญญัติเรื่อง อายุความ ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 448 วรรคท้ายบัญญัติว่า “..ถ้าเรียกร้องค่าเสียหายในมูลอันเป็นความผิดมิโทษตามกฎหมายลักษณะอาญา และมีกำหนดอายุความทางอาญายาวกว่าที่กล่าวมานั้นในไซ้ ท่านให้อายุความที่ยาวกว่านั้นมาบังคับ” บทบัญญัติดังกล่าว จึงมีความเป็นไปได้ที่จะก่อให้เกิดความสับสน และปัญหาในการพิจารณาตีความและบังคับใช้

มีข้อพิจารณาว่า หากจะนำเฉพาะมาตราของกฎหมายฉบับใดที่เป็นคุณแก่ผู้เสียหายมากกว่ามาใช้ประกอบกัน จะสามารถบังคับใช้ได้หรือไม่โดยเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย อาจนำพระราชบัญญัติว่าด้วยคดีอุทธรณ์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2551 มาตรา 65 มาใช้เพื่อบังคับแก่นายจ้างของผู้ทำละเมิดด้วย และนำบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติความรับผิดที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 5 ให้ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมรับผิดต่อผู้เสียหาย... ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม กรณีดังกล่าวจะสามารถทำได้หรือไม่

ซึ่งหากใช้บังคับตามลักษณะดังกล่าว จะส่งผลสำคัญอย่างน้อย 2 ประการ คือ

ประการแรก ความเห็นทางกฎหมาย ในการเลือกใช้บทบัญญัติใด ถือว่าเป็นประโยชน์ต่อผู้เสียหายมากกว่า

อาจไม่ได้ช่วยยุติในการพิจารณาของศาลชั้นต้น เนื่องจากการใช้ดุลพินิจต่อปัญหาในข้อกฎหมายมิใช่ปัญหาในข้อเท็จจริง ซึ่งคู่ความที่มีส่วนได้เสียก็อาจจะส่งให้ศาลสูงตีความปัญหาดังกล่าวได้ ทำให้เกิดเกิดความล่าช้าไม่สมเจตนารมณ์ต่อการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค

ประการที่สอง ปัญหาความเป็นธรรมต่อผู้ต้องรับผิด ผู้กระทำความผิดไม่ว่าโดยเจตนาหรือไม่ก็ตาม หลักสำคัญ คือ ผู้กระทำความผิดได้รับสิทธิขั้นพื้นฐาน เพื่อรับรู้ว่าคุณได้กระทำความผิดตามกฎหมายลักษณะใด และควรเกิดความรับผิดชอบอย่างไร เพื่อที่ตนจะได้ใช้สิทธิต่อสู้คดีได้อย่างถูกต้อง หากแม้ขณะที่ตนกระทำความผิด ยังไม่สามารถรู้ได้ว่าจะต้องรับผิดชอบภายใต้ขอบเขตเพียงใด แล้วแต่ศาลจะยกมาตราไหน จากกฎหมายฉบับใด มาผสมผสานใช้บังคับแก่ความผิดนั้น อาจทำให้เกิดข้อสงสัยได้ว่ากฎหมายขาดความชัดเจน แน่นนอนและเป็นธรรม

จากเหตุผลและข้อเท็จจริงดังกล่าว จึงมีข้อควรพิจารณาในการตีความให้ชัดเจนว่า ให้นำเรื่องใด มาจากกฎหมายอื่นที่มีบทบัญญัติให้ความคุ้มครองผู้เสียหายจากสินค้าไม่ปลอดภัยเป็นการเฉพาะมาใช้แก่กรณี เช่น เรื่องจำนวนผู้ต้องรับผิด เหตุยกเว้นความรับผิดของผู้ประกอบกสน ประเภทของค่าเสียหายที่มีสิทธิเรียกร้อง เป็นต้น เพื่อให้บรรลุสมดังเจตนารมณ์ในการบังคับใช้บทบัญญัติ อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี หลักการดังกล่าวเป็นแนวคิดในการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำที่ส่งผลต่อการคุ้มครองผู้บริโภคในอนาคต จึงสมควรทำการศึกษาวิจัยต่อไปถึงการกำหนดบทบัญญัติที่ชัดเจนและหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติแก่ผู้เสียหายได้อย่างแท้จริง

2. คำเตือนและฉลากสินค้า จากนิยามคำว่า “สินค้าไม่ปลอดภัย” ในมาตรา 4 บัญญัติถึงสาเหตุที่ทำให้สินค้าไม่ปลอดภัยประการหนึ่ง คือ “ไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า ไว้ให้ถูกต้องและชัดเจนตามสมควร ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวมิได้ให้รายละเอียดของหลักเกณฑ์ว่า ต้องระบุแก่ไหนเพียงใด สำหรับสินค้าที่มีได้มีบรรจุภัณฑ์ให้ระบุรายละเอียดได้ จะมีวิธีการอย่างไร หรือให้ใช้อ้างอิงจากหลักเกณฑ์ของหน่วยงานใด จำต้องอาศัยแนวคำพิพากษาของศาล โดยต้องเกิดคดีฟ้องร้องเรื่องดังกล่าวของสินค้าแต่ละชนิด ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกัน อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ผลิตที่ไม่สามารถดำเนินการให้ถูกต้องได้

จากการตรวจสอบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง พบว่า พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 บัญญัติหลักเกณฑ์ให้ความคุ้มครองผู้บริโภคทางด้านฉลากสินค้า ตามมาตรา 30 “ให้สินค้าที่ผลิตเพื่อขายโดยโรงงานตามกฎหมายว่าด้วยโรงงานและสินค้าที่ส่งหรือนำเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อขาย เป็นสินค้าที่ควบคุมฉลาก...” โดยระบุรายละเอียดไว้ใน มาตรา 31 “ฉลากของสินค้าที่ควบคุมฉลาก จะต้องมียกย่องดังต่อไปนี้

- (1) ใช้ข้อความที่ตรงต่อความจริงและไม่มีข้อความที่อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้า
- (2) ต้องระบุข้อความดังต่อไปนี้ ...”

จึงควรพิจารณาตีความบทบัญญัติดังกล่าว ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังกล่าว สำหรับเป็นมาตรฐานขั้นต่ำเพื่อความเข้าใจที่ตรงกันของฝ่ายที่เกี่ยวข้องและสามารถที่จะปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง ซึ่งก็มีข้อน่าสังเกตว่า หากแนวทางคำวินิจฉัยของศาลมิได้สอดคล้องไปตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวแล้ว บทบัญญัติดังกล่าวจะเกิดประโยชน์ในการใช้บังคับอีกต่อไปหรือไม่ อย่างไรก็ดี การป้องกันปัญหานี้ในอนาคต สมควรทำการศึกษาวิจัยเพื่อกำหนดแนวทางรายละเอียดในการใช้ครอบคลุมแก่สินค้า จำแนกตามหมวดหมู่สินค้าที่มีลักษณะแตกต่างกันทางกายภาพ เพื่อให้เกิดความชัดเจนและเป็นมาตรฐาน

3. นิยามศัพท์ที่ไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงบางประการ นิยามคำว่า “ผลิต” ตามมาตรา 4 หมายความว่า “ทำ ผสม... คัดเลือก แบ่งบรรจุ...รวมถึงการกระทำใด ๆ ที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน” โดยมีได้มีข้อยกเว้นตามสภาพทางการค้า ตัวอย่างเช่น ผู้จับปลาจากแหล่งน้ำตามธรรมชาติมาขาย และแม่ค้าคนกลางซื้อปลาไปขายต่อ โดยทำการคัดเลือก แบ่งบรรจุใส่ถุง ก็จะถือเป็นการผลิต แม้จะเป็นการกระทำเพื่อขายตามปกติธรรมดา และไม่อาจทำให้สินค้าเกิดความไม่ปลอดภัยขึ้นได้ ส่งผลให้แม่ค้าผู้คัดเลือก แบ่งบรรจุใส่ถุง ได้รับความรับผิดชอบในฐานะผู้ผลิตสินค้าโดยไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง จึงมีข้อควรพิจารณาในการตีความ โดยไม่ควรรวมถึงการคัดเลือก แบ่งบรรจุตามสภาพการค้าปกติ ซึ่งมีได้มีผลทำให้สภาพ ลักษณะ คุณภาพ ของสินค้าเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมหรือทำให้สินค้าเกิดความไม่ปลอดภัย และทั้งนี้ สมควรทำการศึกษาวิจัย ถึงขอบเขตของนิยามคำว่า “ผลิต” ที่เหมาะสมกับข้อเท็จจริงของสภาพสังคมไทย โดยคำนึงถึงการรักษาสมดุลผลประโยชน์ระหว่างการคุ้มครองผู้เสียหายและความเป็นธรรมต่อผู้ประกอบการ

4. ความเสียหายต่อเสรีภาพ จากนิยามคำว่า “ความเสียหาย” ตามมาตรา 4 หมายความว่า “ความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สิน ทั้งนี้ไม่รวมถึงความเสียหายต่อตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น” ซึ่งไม่รวมถึงความเสียหายต่อเสรีภาพ โดยมาตรา 5 บัญญัติสอดคล้องกันว่า “ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย...” จึงมีข้อน่าสงสัยว่า เมื่อความเสียหายต่อเสรีภาพไม่อยู่ภายใต้นิยามตามมาตรา 4 ผู้ประกอบการจะต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้เสียหายแก่เสรีภาพตามมาตรา 5 หรือไม่ ตัวอย่าง เช่น ผู้ได้รับความเสียหายต่อเสรีภาพเนื่องจากติดค้างอยู่ในลิฟท์โดยสาร จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายฉบับนี้หรือไม่

สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายตามมาตรา 11 บัญญัติว่า “นอกจากค่าสินไหมทดแทนเพื่อละเมิดตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ศาลมีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหาย...”

ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด ได้รับรองค่าเสียหายต่อเสรีภาพไว้ในมาตรา 420 โดยบัญญัติว่า “ผู้ใด จงใจหรือประมาทเลินเล่อทำต่อบุคคลอื่น โดยผิดกฎหมาย ให้เขาเสียหาย ... เสรีภาพก็ดี ท่านว่า ผู้นั้น ทำละเมิด จำต้องใช้ ค่าสินไหมทดแทน เพื่อการนั้น” ข้อควรพิจารณาต่อ ไปคือ สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายต่อเสรีภาพตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จะสามารถทำได้หรือไม่ โดยอาศัยบทบัญญัติใด

หากพิจารณานำความเสียหายต่อจิตใจ ตามมาตรา 4 มาปรับใช้ได้หรือไม่ อาจแยกได้ใน 2 แนวทางคือ แนวทางที่หนึ่งคือ ผู้เสียหายต่อเสรีภาพก็ได้รับความทุกข์ทรมาน ความหวาดกลัววิตกกังวล ความเศร้าโศก หรือความเสียหายต่อจิตใจที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน โดยมีพักต้องคำนึงว่าจะมีลักษณะชื่อเรียกอย่างไร อาจพิจารณาได้หรือไม่ว่า ผู้เสียหายต่อเสรีภาพควรจะได้รับ ความเสียหายทางจิตใจแล้ว อย่างไรก็ดี ในกรณีนี้ มีเงื่อนไขว่า ผู้ใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายทางจิตใจ จะต้องได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัยด้วย จึงจะได้รับการคุ้มครอง ตามมาตรา 11(1)

แนวทางที่สองคือ ในลักษณะของแนวคิด ความเสียหายต่อเสรีภาพถูกบัญญัติให้เป็นความเสียหายอีกประเภทหนึ่งที่แตกต่างไปจากความเสียหายทางจิตใจอย่างชัดเจน รวมทั้งแตกต่างไปจากความเสียหายประเภทอื่นๆ โดยได้รับการบัญญัติรับรองไว้ ทั้งในกฎหมายรัฐธรรมนูญหลายมาตรา เช่น มาตรา 4 มาตรา 27 มาตรา 28 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420

ในลักษณะตามคำพิพากษาของศาลไทย ได้วินิจฉัยรองรับความรับผิดชอบในการละเมิดต่อเสรีภาพไว้อย่างชัดเจน เช่น ตามแนวคำพิพากษาฎีกาที่ 2253/2539 ส่วนคำเสียหายทางจิตใจ ศาลไทยได้วินิจฉัยแตกต่างกันไว้หลายแนวทาง ส่วนใหญ่เรียกเป็นคำเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงิน เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 789/2502 , 247/2538 แต่โดยรวมแล้วก็ไม่มีคำวินิจฉัยใดตีความว่าความเสียหายต่อเสรีภาพเป็นความเสียหายที่มีลักษณะเช่นเดียวกับความเสียหายทางจิตใจ ซึ่งจากการตีความดังกล่าว จึงน่าจะพิจารณาได้หรือไม่ว่า ความเสียหายต่อเสรีภาพและความเสียหายต่อจิตใจจะมีความแตกต่างกันและน่าจะไม่อยู่ในความคุ้มครองตามกฎหมายฉบับนี้ และเกิดเป็นข้อสงสัยอยู่ว่าจะเป็นช่องว่างประการหนึ่งในการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหาย

จากการตรวจสอบกฎหมายในต่างประเทศว่าด้วยความรับผิดชอบในสินค้าไม่ปลอดภัย เช่น แนวทางตาม EC DIRECTIVE 85/374/EEC ของสหภาพยุโรป RESTAEMENT (SECOND) OF TORTS, RESTATEMENT (THIRD) OF TORTS ของประเทศสหรัฐอเมริกาและ THE PRODUCT LIABILITY LAW (LAW No.85, 1994) ของประเทศญี่ปุ่น ก็ไม่พบว่ามิตบัญญัติในเรื่องดังกล่าวไว้ จึงเป็นข้อน่าสังเกตประการหนึ่ง ที่อาจเป็นไปได้หรือไม่ว่า กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบในสินค้าไม่ปลอดภัย ไม่ประสงค์จะให้เกิดความรับผิดชอบเสียหายต่อเสรีภาพ อันผู้ได้รับความเสียหายจะต้องใช้สิทธิเรียกร้องตามกฎหมายฉบับอื่นต่อไป

แต่ด้วยเหตุผล เพื่อไม่ให้เกิดช่องว่างในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคและไม่สร้างความสับสนในการปฏิบัติตามบทบัญญัติ จึงควรจะบัญญัติไว้ให้ชัดเจนว่าความเสียหายต่อเสรีภาพอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายฉบับนี้ อย่างไรก็ดี ความเสียหายต่อเสรีภาพมีลักษณะที่ยากต่อการคาดคำนวณความเสียหาย จำต้องกำหนดลักษณะ ขอบเขตและการพิสูจน์ที่ชัดเจน จึงสมควรทำการศึกษาวิจัย ในการกำหนดเงื่อนไขให้เหมาะสมแก่ลักษณะของความเสียหาย

ผลจากการศึกษาวิเคราะห์ในบทความนี้ แสดงให้เห็นว่า พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มีข้อควรพิจารณาบางประการ ที่อาจก่อให้เกิดปัญหาในการบังคับใช้ ซึ่งหลักการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคตามกฎหมายฉบับนี้ จะเกิดประสิทธิภาพและอรรถประโยชน์สูงสุด หากมีบทบัญญัติที่ชัดเจน และกำหนดแนวทางการพิจารณาที่เหมาะสม

รายการอ้างอิง

ไพจิตร บุญญพันธุ์, 2544. คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 11 แก้ไขเพิ่มเติม.

กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ.

สุขุม สุภณิตย์, 2544. คำอธิบายกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

_____, 2544. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:

นิติบรรณการ.

อนันต์ จันทโรภากร, 2544. การวิจัยเชิงกฎหมายเปรียบเทียบเรื่อง กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อ

ความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย. เสนอต่อที่ประชุมนิติศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 2.